
МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ СФОРМОВАНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ РУХОВИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

УДК 378.14:796.071.3:615.8

Твеліна А. О. (Twelina A. O.), Тарасова Г. К. (Tarasova A. K.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала С.О. Макарова

В статті описано професіограму вчителя фізичного виховання та методику визначення спеціальних рухових навичок у майбутніх учителів фізичного виховання.

Ключові слова: професіограма, критерії сформованості спеціальних рухових навичок, рівні сформованості спеціальних рухових навичок.

In the article the profессиogram of teacher of physical education and method of determination of the special motive skills is described for the future teachers of physical education.

Key words: професіограма, criteria of formed of the special motive skills, levels of formed of the special motive skills.

Формування спеціальних умінь як предмет дослідження розглядалося практично у всіх наукових роботах, що піднімають питання професійної підготовки фахівців з фізичної культури. Але в більшій частині досліджень у якості предмета виділялися лише окремі складові компоненти як правило дидактичних умінь і недостатньо вивчався процес їх розвитку у зв'язку з конкретними формами, методами і засобами навчання. Мало вивченими залишаються закономірності формування спеціальних умінь майбутніх вчителів фізичної культури, їх зв'язку з особливостями засобів, методів і організаційних форм навчання у вузі, не визначені педагогічні умови, що обумовлюють ефективність цього процесу.

Професійна діяльність педагога, у тому числі і вчителя фізичної культури, визначена цілим рядом різних умінь та навичок. Багато учених згодні з тим, що

одним з чинників, що визначає педагогічну майстерність вчителя, є рівень сформованості у нього спеціальних умінь, а відповідно і навичок. [1 – 6]

На основі аналізу фахової літератури нами розроблено модель фахівця з галузі фізичної культури, яка представлена у вигляді професіограми (табл. 1).

Таблиця 1

Фактори, що впливають на професійну діяльність	Для професії учитель фізичного виховання
1	2
Загальні відомості про професію (засоби та результати праці, неспецифічні умови)	Засобами праці є: фізичні вправи, гігієнічні чинники, природні сили результатом є навчаємість або освіта учня.
Вид праці (характер праці)	Фізична і розумова
Тривалість робочого часу	Не нормований робочий день
Умови праці	У приміщенні та на вулиці Підвищена моральна напруга (відповідальність за життя дітей); шум від криків тих, що займаються (особливо на заняттях з молодшими школярами), який відрізняється уривчастістю і високими тонами і викликає психічне стомлення у вчителя; необхідність перемикавання з однієї вікової групи на іншу; значне навантаження на мовний апарат і голосові зв'язки; відповідальність за життя і здоров'я учнів, оскільки заняття фізичними вправами відрізняються високим ступенем ризику в отриманні травм. необхідність показувати фізичні вправи; здійснення фізичних дій сумісне з учнями (особливо в походах); необхідність страхувати учнів, що виконують фізичні вправи.
Загальний розклад робочого часу	П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень
Робоча поза	Стоя (на місці або у русі) іноді сидячи чи лежачи (при показі вправ)
Склад робочих операцій	Ходьба, біг, стрибки, нахили, повороти, рухи руками та ногами, присідання, перекиди, оберти.
Органи, що переважно функціонують	Руховий апарат, серцево-судинна система, дихальна система, нервова система, мовний апарат, зоровий аналізатор.

Ступінь фізичних зусиль та психічного напруження	Високий
Темп праці	Різний, постійно змінюється
1	2
Специфічні професійні захворювання	Ларингіти, травми, нервові розлади
Специфічні фізичні якості, що характерні для даної професії	Спеціальна витривалість, сила, швидкість, всі види координаційних здібностей, гнучкість
Специфічні психічні якості, що характерні для даної професії	Толерантність, аттенційні здібності, комунікабельність.

Отже, аналіз фахової літератури та розроблена професіограма вчителя фізичного виховання дозволили нам розробити критерії сформованості спеціальних рухових навичок у студентів (табл. 2).

За Е.П. Білозерцевим [1], професійна підготовка вчителя фізичної культури не співвідноситься зі змістом шкільної програми, на реалізацію якої ця підготовка націлена.

Ми згодні з аргументами вище згаданого автора і в рамках нашого дослідження аналізуємо програмний матеріал. Аналізу піддані наступні спеціальні дисципліни спеціальності вчителя ФК, професійно значущі для роботи в загальноосвітній школі: "Гімнастика і методика викладання"; "Легка атлетика і методика викладання"; "Спортивні і рухливі ігри і методика викладання"; "Плавання і методика викладання"; "Музично-ритмічне виховання"; "Туризм і методика викладання".

Всі перераховані дисципліни включають учбову практику як форму занять. Зміст включає формування і відпрацювання таких програмних професійних елементів: ЗФП та СФП.

У поняття ЗФП нами вкладалось розуміння підготовки студентів з боку розвитку всіх фізичних якостей: сили, швидкості, гнучкості, витривалості та координаційних здібностей.

СФП, що включала в себе навички з показу: загальнорозвиваючих вправ, запланованих викладачем, спеціальних вправ, імітаційних і прикладних вправ, техніку і швидкість виконання основних технічних дій, уміння емоційно і

виразно виконувати рухи; техніку танцювальних елементів, уміння імпровізувати.

Наявність у структурі професійної діяльності вчителя того чи іншого компонента вважалась критерієм сформованості рівня професійної діяльності майбутнього вчителя фізичного виховання.

Але, "проблема вимірювання професійної готовності майбутнього фахівця до педагогічної діяльності пов'язана з визначенням критеріїв та рівнів її сформованості. Аналіз педагогічної літератури виявив значні розбіжності у підході до критеріальних характеристик професійно-педагогічної готовності" [5, С.56].

Кожна ознака критерію оцінювалась за п'ятибальною шкалою: 5 – яскраво, 4 – добре, 3 – достатньо, 2 – слабо, 1 – надзвичайно слабо. Середній бал за сукупністю ознак визначав рівень сформованості професійної діяльності студентів, як майбутніх учителів фізичного виховання. Згідно цього нами було виявлено чотири рівні прояву цієї діяльності: високий, достатній, середній та низький (табл. 2).

Таблиця 2

Рівні сформованості спеціальних рухових навичок у майбутніх учителів
фізичного виховання

Рівень	Кількість балів
1	2
Високий	"5" – виставляється, коли у студента високий рівень загальної фізичної підготовки, він має досконалу спортивну форму, з першого разу виконує навчальні нормативи, яскраво, дуже точно, емоційно і виразно показує загально розвиваючі вправи, заплановані викладачем, спеціальні вправи, імітаційні і прикладні вправи, їх техніку і швидкість виконання основних технічних дій, технічно виконує танцювальні елементи, може імпровізувати.
Достатній	"4" – виставляється, коли студент, добре фізично підготовлений, навчальні нормативи виконує з першого разу але з певними несуттєвими помилками, точно, емоційно, але не зовсім виразно показує всі види вправ, їх техніку і швидкість виконання основних технічних дій, не зовсім технічно виконує танцювальні вправи та елементи але вміє імпровізувати.
Середній	"3" – виставляється, коли студент має достатній рівень фізичної підготовки, навчальні нормативи виконує з другої спроби, не

	зовсім точно але емоційно показує більшість видів вправ, у техніці припускається незначної кількості помилок, не всі види танцювальних вправ може виконати технічно, імпровізує але не впевнено.
Низький	"2"– виставляється, коли студент має середній рівень фізичної підготовки, навчальні нормативи виконує але не з першої спроби, більшість вправ виконує не зовсім точно з помилками, невпевнено, не емоційно, у техніці припускається помилок, танцювальні вправи та елементи виконує з помилками, виконує по заученій схемі.
	"1" – виставляється, коли студент має низький рівень загальної підготовки, навчальні нормативи виконує але не з першої спроби, більшість вправ виконує пагано, з великою кількістю помилок, невпевнено, неемоційно, у техніці припускається помилок, танцювальні вправи та елементи виконує з великою кількістю помилок виконує по заученій схемі.

Таким чином, визначення у студентів сформованості спеціальних рухових навичок проводилось за допомогою розроблених критеріїв оцінки експертною комісією (групою викладачів та учителями фізичної культури загальноосвітніх шкіл, в яких проходила педагогічна практика). Загальний результат заносився до особистої картки студента.

Література:

1. *Белозерцев Е.П.* Подготовка учителя в условиях перестройки. – М.; Педагогика, 1989. – 205 с.

2. *Бабушкин Г.Д., Двоеглазов А.Н.* Управление формированием профессиональных умений у студентов физкультурного вуза в условиях спортивно-педагогической деятельности // Теория и практика физической культуры. – 1994. – № 3 – 4. – С. 11 –13.

3. *Виленский М.Я.* Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей / М.Я. Виленский, Р.С. Сафин. – М: Высшая школа, 1989. – 159 с.

4. *Давиденко Д.Н.* Размышления о понятиях и сущности образования в области физической культуры / Д. Н. Давиденко, Г. Н. Пономарев // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 5. – С. 52–55.

5. *Іванова Л.І.* Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2007. – 199 с.

6. *Каргаполов В.П.* Профессиональное становление преподавателя физической культуры: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. / Хабаровский ГПИ. – Омск, 1999. – 111 с.